

kern- punten... 16

zesde jaargang nr. 16
maart 1991

Inhoudsopgave

in dit nummer: ave

Redactioneel:

Colofon

Van de voorzitter

Een herenhuis in de bocht

Van de werkgroepen

Met de nonnen in zee

Bijdrage van Bep van Oosten

Noordwijkse Rederijkerswedstrijden en Blazoenen II

Agenda

Dorpskern in 't Kort

Voor U geknipt

pag. 2

pag. 2

pag. 3

pag. 4, 5 en 6

pag. 7

pag. 8 t/m 12

pag. 13

pag. 14 t/m 16

pag. 17

pag. 18 en 19

pag. 20

"Kernpunten" is een uitgave van de Vereniging "De Oude Dorpskern" te Noordwijk Binnen.

SECRETARIAAT:
Florahof 20
2201 GZ Noordwijk ZH

CONTRIBUTIE:
Postbank: nr. 13 19 964
leden in Noordwijk: min. f.15
leden buiten Noordwijk: min.f.20

REDACTIEADRES:
Voorstraat 109
2201 HR Noordwijk ZH

REDACTIE:
Annie Bink
Madeleine van Dijk-Lely
Michiel de Mooy
Tom Verburg

LOSSE NUMMERS:
Zie redactieadres

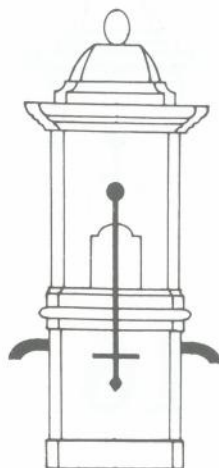
COLOFON:
verenigingslogo: Wil de Mooy
cover: Arthur Staal
Lay-out: Annie Bink

BESTUURSSAMENSTELLING:
Voorzitter:A.W. Verburg
ViceVz.:Mw A.Bink-van Ammers
Secr.: F.E. Boonstra
Penmr.:Mw.C.M.Alders-Verhoeven
Lid:Mw.T.S.H.Wingender-Mulder
Lid: D.J. den Haan
Lid: R.F. Kemper

DE VERENIGING STELT ZICH TEN DOEL:

"De bevordering en het behoud van de leefbaarheid op zowel historische en sociale grondslag in en rondom de oude dorpskern in Noordwijk Binnen van de gemeente Noordwijk (.....)
Zij tracht dit doel te bereiken door actieve samenwerking van bewoners en ondernemers in dit gebied, in nauw overleg met de overheid, en door alle middelen, die het doel van dienst kunnen zijn".

Overname van artikelen: in vele gevallen mogelijk in overleg met de redactie.

Vereniging „De Oude Dorpskern”
te Noordwijk

Redactioneel

In dit nummer aandacht aan de ledenvergadering. We zijn ons er als redactie van bewust, dat in dit nummer een groot aantal bladzijden aan de historie is gewijd. Dat is wel eens anders geweest. De dames Van Dijk en De Moor hebben ons over het verleden veel te vertellen. Het meest onthullende is wel, dat Noordwijk al veel langer badplaats is dan de 125 jaar die men ons op de mouw poogt te spelden. Het opvoeren van Elkerlyc is zodoende geen anachronisme meer, maar zeer op z'n plaats!

Wij nodigen hierbij een ieder uit, die herinneringen heeft aan de *oude* dorpskern, deze eens op schrift te stellen.

Hebt U op- of aanmerkingen op Kernpunten. Of wilt U meedoen? Belt U ons even!

Redactie

Van de Voorzitter

Via dit nummer wil het bestuur U opwekken om naar de a.s. ledenvergadering te komen op 12 maart in "De Beurs".

*Tom Verburg,
voorzitter.*

Inmiddels is er sedert het vorige nummer weer een geweldige Kerstmarkt geweest. Hiervoor is de werkgroep Cultuur & Evenementen verantwoordelijk. Geholpen door vrijwilligers is het voor velen een geweldig evenement geworden. Elk jaar weer wordt geprobeerd unieke kerstartikelen te selekteren, en een evenwicht te vinden tussen de "professionals" en de "amateurs".

We wensen de voorstellingen van Elkerlyc (in het kader van Noordwijk 125 jaar badplaats) minstens evenveel succes toe in april, en nodigen U uit ook deze manifestatie in de Grote Hervormde Kerk te bezoeken.

Tijdens de ledenvergadering moeten wij helaas afscheid nemen van ons bestuurslid Truusje Wingender (Galerie Drieluik). Ze is bestuurslid van het eerste uur, en heeft vanaf het begin de werkgroep Cultuur & Evenementen naar grote hoogten helpen stuwten. We zijn haar zeer dankbaar voor haar inzet binnen en buiten het bestuur!

Als opvolgster stelt het bestuur kandidaat: Brigitte Duyndam uit de Wilhelminastraat. Brigitte is lid van de werkgroep Cultuur & Evenementen.

Ook geven de werkgroepen verslag van hun visie en werkzaamheden. Verder kunt U, leden, Uw suggesties kwijt. 'T liefst over zaken waar wij als vereniging iets aan kunnen doen. Helaas kunnen wij niet Uw burens, bezoekers, foutparkeerders of honden opvoeden tot beter gedrag. Was dat maar zo...

Na de ledenvergadering de eerste Jan Klooslezing. Om deze grote Noordwijk-historicus te eren hebben wij de Jan Klooslezing ingesteld. Wij hopen af en toe een spreker bereid te vinden om zijn of haar visie op de Noordwijkse geschiedenis of cultuur te geven. Vorig jaar was al de lezing van Mevr. De Moor een groot succes.

Dit jaar hebben wij onze oud-burgemeester mr. J. Bonnike bereid gevonden terug te blikken op zijn ambtsperiode. Reden genoeg dus om in grote getale de Ledenvergadering te bezoeken!

Tot ziens dus....?

Een herenhuis in de bocht.

Voorstraat 64

Door Madeleine van
Dijk

Bronnen:

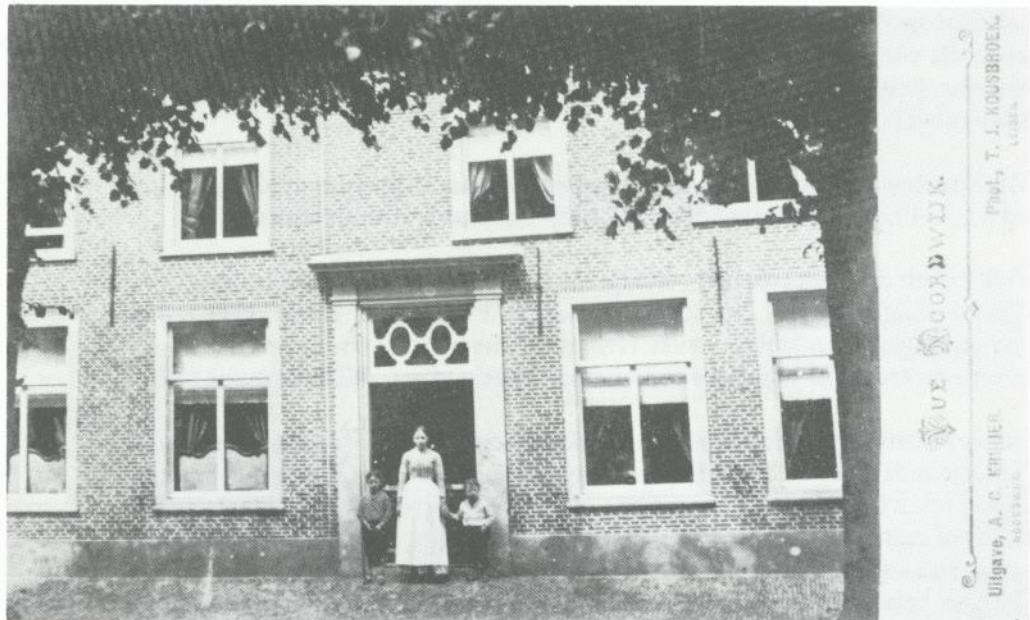
Rijks Archief.

Register G.Uyttenhout.

J. Kloos, Noordwijk in
de loop der eeuwen

Op 12 mei 1769 koopt Pieter de Winter het huis aan de Voorstraat toentertijd genummerd 67. De koopakte is helaas niet meer aanwezig in de betreffende map op het Rijks Archief, het spoor terug loopt hier dood. Het huis zal toen nog betrekkelijk nieuw geweest zijn en is waarschijnlijk gebouwd op de plaats van twee vroegere kleine huisjes.

Hoe het zij, Pieter de Winter heeft het huis toen gekocht en 25 jaar later op 24 april 1794 verkopen de erven van zijn weduwe Geertruida Verburg het pand weer door aan Johanna Marius, weduwe van Johan Gabriël Zanders voor f.4400,-. De burens zijn dan, ten N.O. de grutter Pieter Romijn, ten Z.W. Ary Hoekman en achter Johan Schlosser (de Lindenhof). Mevrouw Zanders verkoopt het huis op 9 maart 1807 aan

Het huis omstreeks
1895, ten tijde van
Egbert de Groot

Joannes Beth voor f 1100,-. Joannes Beth is naar alle waarschijnlijkheid een rentenier, die Noordwijk een aardig dorp vindt om zijn laatste levensjaren door te brengen. Zijn broer Hendrik komt enige tijd later ook in Noordwijk wonen en wel op de Lindenhof. In het jaar 1820 overlijdt Joannes en zijn dochter Johanna, de enige erfgename, woont dan met haar man Ernst Lans in Haarlem. Zij verzoekt haar oom Hendrik om het huis in de Voorstraat voor haar te verkopen. Dit geschiedt op 16 oktober 1821 en dan wordt Jacob Carel Delprat voor f 1500,- de eigenaar. Zijn burens zijn de familie Four ten Z.W., de grutter Nicolaas Taverne ten Z.O. en aan de achterzijde Hendrik Beth. Jacob Delprat was toen hij hier kwam wonen al gepensioneerd, hij was getrouwd met Elisabeth Orsilia van Noorden met wie hij vijf kinderen had. In 1834 blijkt hij te zijn overleden en verkoopt zijn weduwe het huis voor f.2000,- aan Theodore Bernard van Lelyveld. Van Lelyveld ging er waarschijnlijk niet zelf wonen, immers toen hij het huis kocht woonde hij met zijn gezin

op Voorstraat 12, het huidige 83 en in 1840 staat hij geregistreerd als wonende op de Lindenhof. Zijn beroep was "heraut van wapenen des Rijks" wat zeer deftig klinkt maar in werkelijkheid niet veel om het lijf had. Op 2 november 1840 verkoopt Van Lelyveld het huis door aan het echtpaar Tyndall - de Veer van Nickerie te Suriname voor de somma van f 3400,-. In de betreffende koopakte worden ook genoemd de twee op het huis liggende belastingverplichtingen. Ten eerste 37 en een halve cent per jaar aan het weeshuis en ten tweede een bedrag van f 1,75. Deze laatste belasting wordt echter al lang niet meer betaald daar niemand meer weet aan wie de belasting verschuldigd is. Mevrouw Maria Frederica Tyndall - de Veer was een kleindochter van Joseph de Veer, de bekende Noordwijkse kostschoolhouder. Dit verklaart haar belangstelling voor de aankoop van onroerend goed in Noordwijk. In 1841 koopt ze immers ook het grote burgemeesters-huis (zie Kernpunten 14). Haar vader Francois Daniël de Veer woonde toen in het huis, waarschijnlijk al als huurder van Van Lelyveld. Deze Francois de Veer was eerst leraar geweest op de kostschool van zijn vader. Toen de school wat verliep werd hij ontvanger der registratie van Noordwijk en Katwijk. Tevens werd hij benoemd als lid van de Noordwijkse gemeenteraad. Hij overleed in 1842.

In 1850 verkoopt dan Joseph Cornelis de Veer als gemachtigde van het echtpaar Tyndall het huis voor f 7000,- aan de Heer Frederik van Oordt wonende te Voorst. Joseph de Veer was een broer of neef van mevrouw Tyndall die na een carrière bij het Indische leger als gepensioneerd kapitein weer in Noordwijk was teruggekeerd.

Van Frederik van Oordt weten we verder niets alleen dat hij vrij spoedig overleed. Zijn erven verkochten het huis in 1856 voor f 4000,- aan Willem Boomkamp, bloemist te Noordwijk Binnen. Een week later verkoopt Boomkamp het huis weer door en wel aan Jeane Suzanne Petronella ten Dall, merwaardigerwijs met een verlies van f 600,-, namelijk voor de prijs van f 3400,-.

Jeane ten Dall ging in het huis wonen samen met haar broer Guillaume Francois. Deze Guillaume wordt in 1860 genoemd als hoofdbewoner met het beroep van ambtenaar op wachtgeld. Broer en zus kwamen dus uit eigen verkiezing van Den Haag naar Noordwijk om daar plezierig te rentenieren. In 1896 was Jeane overleden en werd het huis geveild in het "Hof van Holland" ten overstaan van notaris Van der Schalk. Koper was Van Raal van Konijnenburg, bollenkweker en logementhouder, en de koopprijs was f.4080,-. In de acte staat een clause dat "de dahlia's zich in de tuin bevindende van verkoop zijn uitgesloten en binnen twee weken zullen worden weggehaald." Na de veiling verklaarde Van Konijnenburg niet voor zichzelf gekocht te hebben maar voor rekening van de heer Egbert de Groot. Vrijwel direct na deze koop is ook een gedeelte van de tuin en het kleine huisje aan de straat (nu behorende bij no 72) doorverkocht aan de eigenaar van de Lindenhof.

Egbert de Groot was lange jaren gemeentesecretaris van Noordwijk onder de burgemeesters Pické, Van Limburg Stirum, Quarles van Ufford en Van Hardenbroek. Uit hoofde van zijn functie en later na zijn pensionering ook als privé persoon was hij zeer betrokken bij de ontwikkeling van Noordwijk Zee als

*Het huis ten tijde van
Van der Werf*

badplaats. Een straat in Noordwijk Zee is dan ook naar hem vernoemd. Het gezin De Groot heeft 52 jaar in het huis gewoond, een aanzienlijke tijd! Na het overlijden van de ouders De groot verkopen de kinderen het pand op 3 mei 1938 aan E.J. van der Werf voor f 7000,-. De heer Van der Werf was manufacturier van beroep en begon meteen met het verbouwen van het huis tot winkelpand. Het werd een mooie textielzaak met twee etalages, links van de ingang een babyafdeling en rechts de stoffen en manufakturen. Achter de zaak en boven woonde het grote gezin met tien kinderen. Na de dood van zijn echtgenote, die veel meehielp in de zaak verkocht Van der Werf het huis in 1970 voor f 52.000 aan de Commanditaire Vennootschap Ramb. De Vennootschap bestond uit moeder, zoon en dochter en had ook een manufacturenzaak in Leiden. Na enige jaren dacht de familie er toch weer anders over en had het goede initiatief om met behulp van monumentenzorg de gevel weer terug te restaureren in de oude vorm. Dan in 1882 verkoopt de familie Ramb het huis aan de huidige bewoner Dr. J.B.M.Z. Trimbos.

Het huis anno nu.

Van de werkgroepen

Werkgroep Verkeer/Ruimtelijke Ordening

Hoewel de renovatie van de Voorstraat goed op weg is, zijn er nog tal van zaken die de werkgroep bezig houden. Het gebeuren in deze werkgroep is soms wat aftastend, want we moeten enerzijds alert op aangekondigde veranderingen van bewoners/bedrijfszijde, anderzijds moeten we het beleid van de gemeente volgen. Ook moeten we zelf gedachten en ideeën ontwikkelen, en eventuele problemen voorzien. Verder moeten belangen van bewoners, bedrijven en verkeer tegen elkaar worden afgewogen.

Kortom, je bent er nooit mee klaar! Eigenlijk was het denken over de Voorstraatlannen plezierig, omdat het een project is, dat op een gegeven moment af is. Punten van aandacht momenteel zijn (zonder volledig te zijn):

- de randen om de bomen (de parkeerplaatsen zijn iets aan de krappe kant en insteken achteruit is vooral 's-avonds moeilijk in te schatten)
- de kruising Offemweg/Voorstraat/Wilhelminastraat moet een voorrangskruising worden
- bij de kruising Douzastraat/Voorstraat moeten duidelijk zichtbare haaiantanden komen of deze moet anderszins als voorrangskruising gemarkeerd
- de Douzastraat moet voor herbestrating in aanmerking komen. Voetgangers hebben nauwelijks loopruimte en ook de brandweer zou er regelmatig niet in kunnen.
- ook het einde van de Offemweg (naar De Beurs) is nog voor verbetering vatbaar, zeker voor de voetgangers. Zo is de toestand voor de peutercreche van Annemiek van Duijn meer dan levensgevaarlijk voor peuters en ouders!
- tenslotte moet het aanschrijvingsbeleid van de gemeente ten aanzien van in slechte staat van onderhoud verkerende panden verscherpt worden.

Werkgroep Cultuur en Evenementen

Vandeze werkgroep kunt U de resultaten doorgaans allemaal zelf meemaken, zodat U zelf kunt uitmaken, hoe geslaagd de tuinmarkt en de Kerstmarkt waren. Over bezoekersaantallen hebben beide evenementen zeker niet te klagen gehad! Maar dat hebben de leden van deze werkgroep zeker verdiend met hun harde werken.

Inmiddels wordt er weer hard nagedacht over de komende tuinmarkt die in het teken van Noordwijk 125 jaar badplaats zal staan. Noteert U 22 en 23 juni maar vast.

Ook de komende Kerstmarkt (maar mag het alstublieft eerst nog even zomer worden) op 11 en 12 december blijft bij de werkgroepleden in het achterhoofd.

Redactie Kernpunten

Een vaardige pen is hier altijd welkom, ookal denkt U zelf dat zulks wel tegenvalt. Als we allemaal eens opschreven, wat we tegen elkaar over de dorpskern zeggen, was dit blad gauw gevuld.

Gelukkig hebben we steun van de dames Van Dijk en De Moor, maar we willen graag ook alledaagse dingen publiceren...

Mogen we tussendoor nog eens Uw aandacht vestigen op het vlot geschrevenboek van S.C.H. Leenheer, *Noordwijkse Verhalen?* Ook over Noordwijk-Binnen staan er kostelijke dingen in. Aanbevolen!

Met de nonnen in zee...

Reizen en recreatie van religieuzen in renaissance-tijd.

Strandplezier beslist niet iets van de laatste 125 jaar!

Drs. Geertruida de Moor

Het klooster Leeuwenhorst, tussen 1261 en 1574 gelegen bij Noordwijkerhout
In 1261 stichtten leden van de Hollandse adel het klooster Leeuwenhorst bij Noordwijkerhout, waarin vrouwelijke familieleden van hen in konden treden. Het werd in oktober 1573 door de geuzen in brand gestoken. Daarbij werd het niet volkomen verwoest, want in de zeventiende eeuw woonde de raadpensionaris van Holland, Caspar Fagel, in het voormalige abdishuis.

We weten tamelijk veel van de bewoonsters, doordat de boekhouding van het klooster over het tijdvak 1410 tot 1570 en andere stukken nog bestaan, in het Rijksarchief in Den Haag berusten en bestudeerd zijn. Hierdoor krijgen we inzicht in vele aspecten van het leven van deze deftige dames.

In de renaissance werden vooral in rijke kloosters uitzonderingen gemaakt op het oorspronkelijke ideaal van soberheid en het in afgeslotenheid van de wereld leven. De zusters van Leeuwenhorst verrichtten nauwelijks handenarbeid; zij hadden daarvoor personeel in dienst. Zij leefden van de pachtopbrengst van hun landerijen, die vooral in Noordwijkerhout, Noordwijk en Voorhout gelegen waren. Er is betrekkelijk veel bekend van de ontspanningsmogelijkheden van de zusters. Zo gebeurde het wel eens, dat er mensen met exotische dieren langs kwamen en soms gaven muzikanten en zangers uitvoeringen of voerden toneelspelers stukken op. In de zestiende eeuw subsidiëerde het klooster de Noordwijkse rederijderskamer. In ruil daarvoor traden de rederijders ook in de abdij op.

In de vijftiende eeuw hadden de zusters een tijdlang het recht om het klooster gedurende 13 weken per jaar te verlaten. Over het algemeen is ons niet bekend hoe de zusters deze tijd besteedden.

Reizen van de abdisen Heilwich van Oosterwijk (1411-1427), Machteld van der Does (1428-1441) en Agnes van de Boekhorst tot Noortich (1470-1484)

Van abdis Heilwich van Oosterwijk, die tussen 1411 en 1427 aan het hoofd van

Heilwich van Oosterwijk.

In de jaar 1411. den vanden van der ...
1411. den vanden van der ...
... 17 Junij. 13.

Machteld vander Does.

In de jaar 1428. den vanden van der ...
... 13 Junij. 13.

In de jaar 1441. den vanden van der ...
... 13 Junij. 13.

Agnes vander Boekhorst, en Noordwijk.

In de jaar 1471. den vanden van der ...
... 13 Junij. 13.

In de jaar 1484. den vanden van der ...
... 13 Junij. 13.

3 abdisen van Leeuwenhorst

Leeuwenhorst stond, weten we dat zij kort na haar verkiezing naar Haarlem ging voor de begrafenis van Jan Harpersz. van Foreest. Zij nam de gelegenheid te baat om haar nichtje, Clementina Adriaansdr. van Foreest, ten doop te houden. Dit meisje zou later, in 1427/28, in Leeuwenhorst intreden. Een jaar voor haar dood bezocht abdis Heilwich een arts in Den Haag.

Abdis Machteld van der Does, die als zodanig in functie was van 1428 tot 1441, maakte een reis naar de abdij Kamp bij Duisburg, om overleg te plegen met de abt, die als visitator het toezicht over Leeuwenhorst had. Ook maakte zij reizen naar Leiden, Dordrecht en Zeeland om familie zaken te regelen. Zij bezocht bovendien

dokters in Den Haag, Haarlem en Leiden. En zij ging op bedevaart naar Alkmaar en Bergen (N.H). Zij stierf buiten het klooster in Haarlem. Van abdis Agnes van de Boekhorst tot Noortich (1470-1484) is bekend dat zij op familiebezoek in Haarlem en Delft ging. Daar zij aan het eind van haar leven aan een kwaadaardige ontsteking in haar neus leed, bezocht zij diverse artsen in de omliggende steden van Noordwijk.

Het strandbezoek van de Leeuwenhorster religieuzen in de vijftiende eeuw

Al in de vijftiende eeuw bezochten de zusters van Leeuwenhorst van tijd tot tijd het Noordwijkse strand. Er was dan sprake van spelevaren. Het is niet bekend of de zusters ook in zee zwommen. Het bezoek aan het strand gebeurde zelfs wel in gezelschap van heren. Zo bezocht de abt van Kamp het klooster in 1415 samen met zijn vervanger, de prior, die van de gelegenheid gebruik maakt om met de novicen een bezoek aan zee te brengen. We moeten hierbij wel in het oog houden dat novicen in deze tijd erg jong, vaak niet boven de 10 jaar, waren. Hun ouders hadden hen op jeugdige leeftijd in het klooster in laten treden om hun toekomst financieel en anderszins veilig te stellen.

In 1431/32 ging de prior van het klooster Kamp met de zusters naar zee. Voor dit uitstapje werd 14 schelling 8 denieren - ongeveer drie daglonen voor een metselaar - uitgegeven.

Abdis Machteld deed hetzelfde in 1433, hetgeen in totaal 28 schelling kostte.

In 1433 voer Huge van der Schie, die een boerenbedrijf in Noordwijk exploiteerde en de abdij diverse zaken leverde, met de kloosterzusters over het riviertje de Lee en aansluitend gingen zij ook naar het strand. In totaal werd er 3 pond 13 schelling 8 denieren uitgegeven. Dit was een aanzienlijk bedrag, want een metselaar zou hiervoor 11 dagen hebben moeten werken.

In hetzelfde jaar 1433 werd op zaterdag na Beloken Pinksteren een strandtocht ondernomen. Deze zondag na Pinksteren viel in 1433 op 6 juni en het was dus blijkbaar hartje zomer.

In 1453 kostte het spelevaren van de Leeuwenhorster zusters 24 schelling.

Duits strandbezoek in de zestiende eeuw

Johannes V Ingenray van Hüls, tussen 1529-1563 abt van Kamp, bezocht in 1545/46 Leeuwenhorst en combineerde dat met een bezoek aan het strand in Noordwijk aan Zee. Bij Jan van Poelzand aldaar verteerde hij 3 pond 2 schelling 8 denieren en in het volgende jaar werd er 2 pond aan verteringen besteed. Jan Jansz. van Poelzand was een notabel van Noordwijk aan Zee.

In 1554 ging de abt van Kamp opnieuw naar zee, want we lezen:

“item betaelt tot Mees Adriaensz. van der Swan dat daer verteert werde, doe mijnheer die prelaet van Camp upt Zee geweest hadde metten rentemeester ende sommige joffrouwen 5 lb. 6 s 8 d.”

Dit betekent in modern Nederlands:

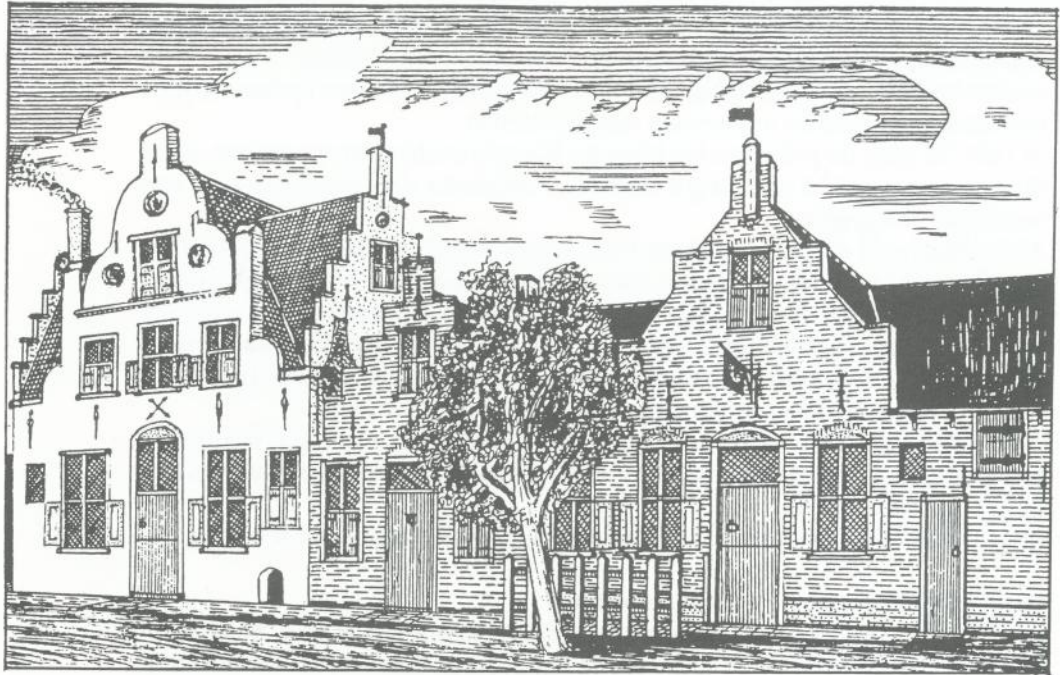
Toen de abt van Kamp met de rentmeester en een paar religieuzen aan zee geweest is, is er aan Bartholomeus Adriaansz. in “De Swan” (= De Zwaan) 5 pond 6 schelling 8 denieren voor verteringen betaald.

De horecagelegenheid “De Swan” in de Voorstraat en zijn oudst bekende eigenaar: Bartholomeus Adriaansz.

Bartholomeus Adriaansz. woonde in 1536 in de Zeestraat, waar in de middeleeuwen de minder gesitueerden van Noordwijk woonden. Hij was op dat ogenblik waarschijnlijk nog jong: hij hoefde namelijk maar 12 schelling aan de dorpsbelasting bij te dragen. In het jaar erop moest hij dezelfde som geld betalen. Maar 1544 was hij verhuisd naar de Voorstraat en was zijn bijdrage verhoogd tot 1 pond 13 schelling 4 denieren. Hij woonde in een huis dat “De Swan” genaamd was, waaronder we naar alle waarschijnlijkheid een horecabedrijf moeten verstaan. Kennelijk bestond “De Swan” pas kort, want in het eerste kwart van de 16e eeuw vergaderden de “gezworenen” van Noordwijk in

de Sint-Jeroenskerk. De Noordwijkse schout, Bouwen de bastaard van de Boekhorst, leverde bij die gelegenheden bier. Toen Karel V in 1507 Noordwijk bezocht werd hij onthaald bij de weduwe van Ausen Louwerijszn. Waarschijnlijk had het huis een uithangbord met een zwaan erop. Een zwaan werd namelijk als uithangteken voor kroegen (en bordelen) gebruikt³.

In Bartholomeus' herberg kwamen behalve de abt van Kamp ook andere voorname gasten. Hier vergaderden bij voorbeeld de "gezworenen" van Noordwijk: de vertegenwoordigers van de inwoners van het dorp. Dit gebeurde onder meer op Sint-Servaas (13 mei), wanneer men de dorpsrekening controleerde en afsloot. Ook

"De Swan" (met uithangbord)

werd hier de inning van de "omslag", de bijdrage die ieder Noordwijks huishouden moest opbrengen, verpacht en werden mensen aangesteld die zich als borg voor de gaarders beschikbaar stelden. Dit gebeurde op "Laetare Jeruzalem", de derde vastenzondag. Ook gebruikten de dorpsbestuurders iets in "De Swan", wanneer ze het brandmateriaal geïnspecteerd hadden." In 1545 logeerde er een klokkenmaker op kosten van het dorp in de "Swan", zodat we aan kunnen nemen dat zeker vanaf dit jaar er in noordwijk een klok aanwezig was. Toen Koen de landmeter in 1551 opdracht kreeg om met zijn assistenten een kaart van Noordwijk te maken, om de heffing van de tiende penning op landgebruik mogelijk te maken, vonden er besprekingen met hem en de afgevaardigde van het centraal bestuur in Den Haag, heer Vincent Dammasz., in "De Swan" plaats.

Toen in 1551 de oorlog van Karel V met Frankrijk opnieuw begonnen was, namen in Holland maatregelen om zich te beschermen tegen een eventuele landing van de Franse marine. In "De Swan" vonden toen besprekingen plaats met hopman Cornelis van Rijswijck en zijn opperbevelhebber Jan over de kosten van de fouragering van de troepen, die in Noordwijkerhout gelegerd waren. De Leidse schout Nicolaas van Barendrecht kwam in 1553 in gezelschap van de commissaris van de bede, Gerrit van Poelgeest eveneens naar "De Swan" om met de dorpsleiding te spreken over de afdracht van de tiende penning. Ook bezocht de houtvester van Holland, heer Reinout van Brederode, heer van Vianen, in 1554 "De Swan". In 1547 zat Bartholomeus Adriaansz. kennelijk een beetje krap of wilde hij zijn zaak renoveren, want hij sloot in dat jaar een lening bij de Sint-Jeroens Kerk in Noordwijk af. Op 20 september van dat jaar gaf de toenmalige pastoor van Noordwijk, Jacob Stark, samen met de ambachtsheer van de heerlijkheid Noordwijk, Jan Dirksz. van der Does, de kerkmeester toestemming om een erfpacht te vestigen op één morgen "Zwetland" ten laste van de waard van "De Swan". In 1553

was zijn financiële positie er echter op vooruit gegaan: toen had hij 33 1/2 morgen grond in pacht en 2 1/2 morgen in eigendom. Deze 36 morgen komt in totaal overeen met 29 1/2 hectare. Bovendien was hij in het bezit van een eigen huis in Noordwijk. Over de totale pacht- en huurwaarde: 154 pond 10 schelling moest hij 10 % of ruim 15 pond tiende penning betalen. Hij bezat blijkbaar ook een inrichting om mout te maken, want in 1552/53 leverde hij dit product aan Leeuwenhorst. In 1554/55 voorzag hij het klooster van boter.

In 1557 leefde Bartholomeus nog, maar in 1562 komt zijn naam niet meer voor bij hen, die aan de "ommeslagh" meebetaalden, wat betekent dat hij was overleden. "De Swan" bevond zich in de Voorstraat op het tegenwoordige nr. 85, op de hoek van de Zwanensteeg, die zoals iedere Noordwijker weet naar de Sint-Jorisdoelen loopt. De oudst bewaard gebleven afbeelding van dit huis dateert uit 1594. Waarschijnlijk ontleende "De Swan" zijn naam aan het zogenaamde zwaanschieten, dat door de leden van de schutterij beoefend werd. In de middeleeuwen kwamen immers veel volksvermaken ten koste van dieren voor. Het doodknuppelen van ganzen was een geliefd volksvermaak, waarbij aanzienlijke dames een edel dier: de zwaan als slachtoffer kozen. Dit gebruik zal zich in Noordwijk hebben toegespitst op het schieten van de zwanen. Na afloop van het feestelijke gebeuren werd er iets in "De Swan" gebruikt. Dat dit zwaanschieten in Noordwijk op een vaste dag gebeurde, blijkt wel uit de vermelding in de dorpsrekening van 1540, waar we de aantekening vinden:

"dinsdachs na dat die swan gheschoten was (doe quam ons advocaet mit die scrifturen om dat wij hem antwort gheven souden bynnen acht daghen doe schonken wij ghesworens sijn wijn facit XX stuiver)"

Voor ons van belang is de aanhef: Dinsdag nadat men de zwaan geschoten had. Het is niet onmogelijk dat deze vaste dag aan het eind van de maand juli viel. De Leeuwenhorster kloosterrekening werd ter gelegenheid van de Valkenburger en Voorschoter markt op 28 juli afgesloten en dan kwamen er namelijk altijd zwanen op tafel. Deze in de middeleeuwen zo gewaardeerde delicatessen was dan kennelijk makkelijk te krijgen.

Het tochtje naar zee ter ere van de intrede van zuster Wilhelmina van Haaften in Leeuwenhorst

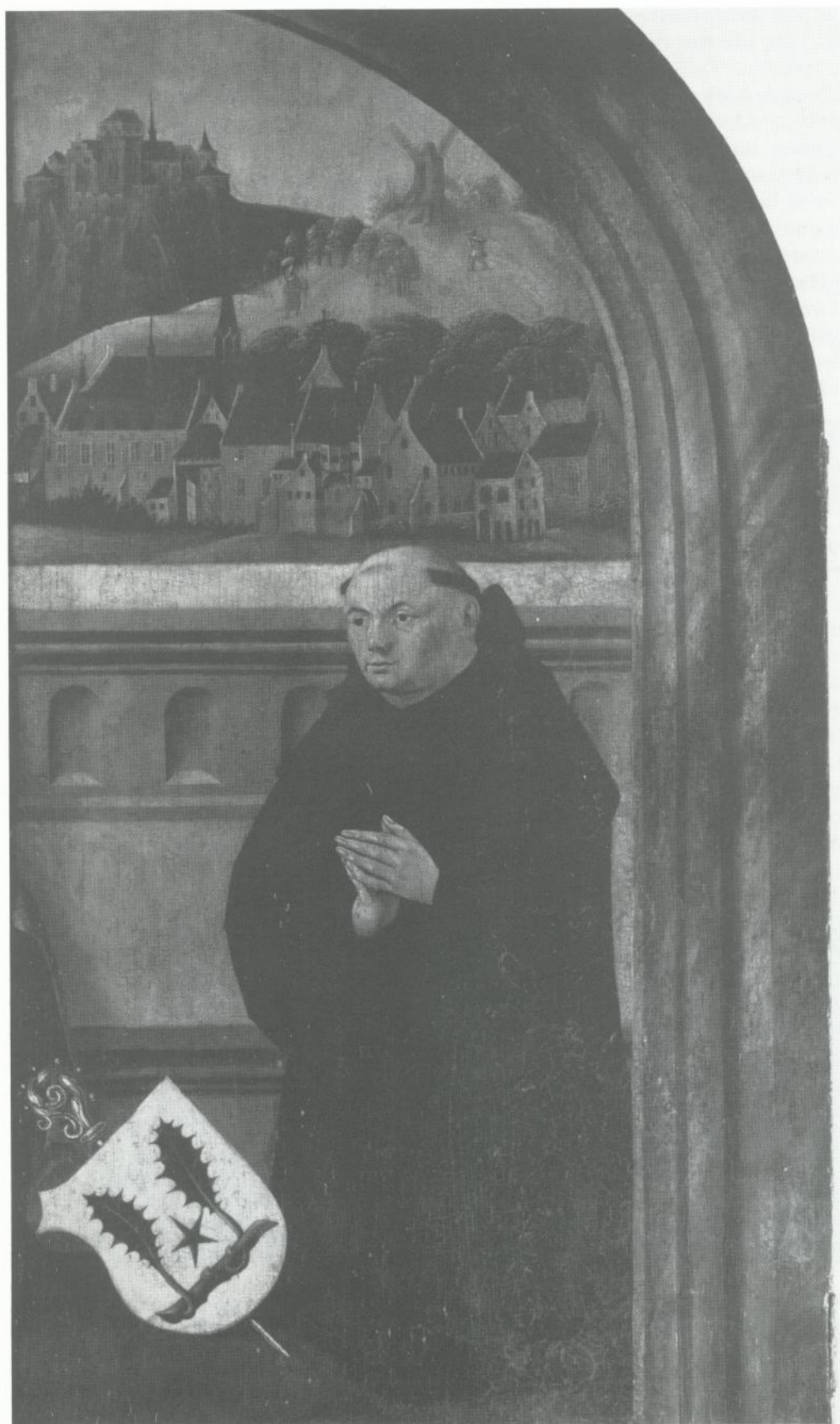
Leeuwenhorst werd in 1555/56 opnieuw door de visitator bezocht, bij welke gelegenheid de intrede van zuster Wilhelmina van Haaften in het klooster plaats vond. Men "wielde" haar, dus men liet haar de sluier aannemen. Ter ere daarvan ging de abt samen met de biechtvader, de kapelaans van het klooster en de religieuzen een dagje naar zee, wat uit de onderstaande rekening mag blijken.

Costen gedaen doe men Haaften wiefden	
Item betaelt dat mijn heer Camp met die confessoer ende die anderen heren ende joffrouwen upt zee verteerden	III lb XII s
Noch aen witte broet betaelt	XVII s III d
Aen crakelingen	VI s VIII d
An linnen laickens tot soicken	III s
An Ite nooten	I s VIII d
noch an snoick	XI s
noch an meervisck	I lb XIII s III d
noch an salm	I lb VI s VIII d
an mosselen	I s III d
noch an alrehande visch betaelt	II lb XIII s III d

Aan het strand werd kennelijk een picnick georganiseerd, waarbij men zich te goed deed aan zowel zeevis als zoetwatervis. Het aangekochte linnen diende voor muiltjes voor de zusters. Men kende in deze tijd nog geen kunststof voor badslippers, zodat men op een andere manier zijn voeten tegen scherpe voorwerpen moest beschermen.

Het voorafgaande overziend, kunnen we constateren, dat strandplezier bepaald niet iets van de afgelopen honderdvijfentwintig jaar is.

Door technische omstandigheden konden de voetnoten niet worden afgedrukt.

De abt van Kamp
Joh. van Hüls

Even maar...

*Even maar, in een hemelsblauwe lucht,
vleugels uitslaan in een wereld vol van
vrede.*

*Als een vogel, zwevend op haar vlucht,
het wijde luchtruim gaan betreden.*

*Even je gelukkig voelen en verzuchten
in een leven dat zo dikwijls sloeg,
Even maar de aarde gaan ontvluchten...
O, als ik toch eens vleugels droeg...*

Bep van Oosten

Uit: "Een klein beetje warmte"

Noordwijkse Rederijkerswedstrijden en Blazoenen. Deel II

Noordwijkse rederijkerswedstrijden

Geertruida de Moor,
F.C. van Bohemen en
Th.C.J. van der Heijden

Wedstrijd in 1550

Over de wedstrijd in 1550 zijn weinig gegevens bekend. Als de kamer in 1549/50 voor het eerst subsidie krijgt van de abdij van Leeuwenhorst, is dat meteen een zeer fors bedrag, 14 lb 4 s 8 d. Deze toelage komt ongeveer overeen met het jaarsalaris van de kapelaan van het klooster. In latere jaren zal de subsidie van de abdij steeds rond de 4 pond zweven. Wellicht vindt deze hoge gift zijn verklaring in het feit, dat de kamer hoge organisatiekosten voor het feest had en bovendien een blazoen liet vervaardigen, ongetwijfeld ter gelegenheid van deze wedstrijd.

We kunnen ons niet aan de indruk onttrekken, dat er een emotionele band heeft bestaan tussen Leeuwenhorst en de Leliken die wellicht ten grondslag heeft gelegen aan de jaarlijks terugkerende subsidie. De Noordwijkse kamer is evenals het dorp lang katholiek gebleven; de bijdrage aan de wedstrijd te Rotterdam in 1561 maakt dit zonneklaar. In het zinnespel voor die wedstrijd wordt de H. Thomas apostel, als sprekend personage opgevoerd. Aan dezelfde Thomas is het gasthuis, dat onder Leeuwenhorst resorteerde, gewijd. Van de bekende cisterciënzerinnenzuster Ida van Zoutleeuw -Leeuwenhorst was een cisterciënzerabdij - wordt verteld, dat zij zich gedroeg als 'een liele onder de doornen'. Dit zijn uiteraard geen doorslaggevende bewijzen, maar o.i. ook geen pure toevalligheden.

Keren we terug naar de wedstrijd in 1550. over de deelname van de meeste kamers tasten we in het duister. Uit de stadsrekeningen van Gouda en Haarlem weten we, dat de kamers uit die plaatsen een bedrag ontvingen om aan de wedstrijd in Noordwijk deel te nemen. Ook Rotterdam blijkt volgens een resolutie van de Burgemeesters naar Noordwijk te zijn afgereisd. Het zal niet bij deze kamers gebleven zijn; de tekst van de Haarlemse stadsrekening meldt: '(...) tot Noirtich, alwaer alle de cameran van Hollant opten tweeden heijligendach van pijncxteren anno vijftich vergadert waeren (...)'. Als dat zonder overdrijving opgemerkt is, dan moeten er ongeveer 25 kamers in Noordwijk aanwezig zijn geweest.

Wedstrijd in 1561

In 1561 zou er wederom een wedstrijd te Noordwijk geweest zijn, als we de datering mogen geloven bij een lied 'Gesongen om prijs tot Noordwijk 1561', uit een liederenbundel van de Leidse kamer 'De Witte Alcoleyen'. Geen enkel ander archief maakt melding van dit feest, zodat de gedachte opkomt, dat de samensteller van de bundel zich heeft vergist bij het overschrijven van het jaartal, dat dan 1562 (zie hieronder) zou hebben moeten zijn. Meer dan speculatie is dit echter niet. In hetzelfde jaar heeft de kamer - zoals gezegd- deelgenomen aan een wedstrijd in Rotterdam. In het boekje met bijdragen aan deze wedstrijd is tevens het blazoen van de kamer gepubliceerd (zie afbeelding).

Wedstrijd in 1562

In 1562 is het weer de beurt aan Noordwijk een rederijkersontmoeting te organiseren. Volgens traditie werd in Holland -in tegenstelling tot Brabant en Vlaanderen, waar de winnaar van een wedstrijd de volgende ontmoeting moest organiseren- geloot wie de nieuwe bijeenkomst van de kamers moest beleggen. In Rotterdam was het lot gevallen op Noordwijk. De thesaurier van de kamer, Lenart Gerritsz. krijgt een flink bedrag van het dorp Noordwijk, nl. 160 lb 13 s 4 d om het feest te bekostigen. Deze wedstrijd, die evenals in 1550 op Pinksteren gehouden werd, moet vier dagen geduurd hebben en tenminste bestaan hebben uit een intrede en uit het vertonen van zinnespelen. Tot ver in de 17e eeuw bezat de kamer nog een schilderij van de Intree van de kamers uit 1562. Het thema, dat behandeld moest worden, kennen we helaas niet. Aan de wedstrijd nemen in ieder geval deel: Schipluiden, Rijnsburg, Leiden, Dordrecht, Rotterdam, Gouda, Schoonhoven en waarschijnlijk Zoetermeer. Dat ook dit feest luisterrijk geweest zal zijn, mag blijken uit het feit, dat de Dortse rederijkers om hun kosten voor het optreden te Noordwijk te dekken, eerst 133 lb 6 s 8 d krijgen, maar daar niet genoeg aan hebben. Later wordt hun nog eens 12 lb betaald voor de reis en de attributen van de stad.

Op dit feest wordt 'Het Rosmareyn', de rederijkerskamer uit Schipluiden, gedoopt en officieel toegelaten tot de rijen van de erkende Hollandse kamers, getuige een strofe uit een lied van die kamer bij de Noordwijkse wedstrijd in 1709:

't Is hondert seeven veertig jaaren/
Geleden/ dat de eerste maal/
De kamer broers by uw waaren/
Die gy met een beleefd onthaal/
Als haar Petrus Baptiseerde/
Naar Liefdens Aard?'

Zoetermeer wordt op dit feest waarschijnlijk ook gedoopt.

Wedstrijd in 1602

In 1602 organiseert zij wederom een wedstrijd. Ook hierbij moet weer een intrede geweest zijn, getuige een inventarislijst uit de tweede helft van de zeventiende eeuw, waarin ook een schilderij daarvan genoemd wordt. op het feest komen in ieder geval 's-Gravenhage, Haarlem, Gouda en Leiden. Over de opdrachten weten we weinig. Er is een refrein bewaard gebleven van de beroemde Leidse nar Piero, dat op dit feest door hem is voorgedragen en als stockregel draagt:

'Al zou ick mette Cap (=Zotskap) van Oost ende Westen loopen'

Wedstrijd in 1638

In 1638 wordt opnieuw een wedstrijd in Noordwijk georganiseerd. De deelnemende kamers overhandigen na de intree -ook nu wordt daarvan een schilderij gemaakt- hun blazoenen aan de organise-

De Lelie onder de door'n
van
NOORTVVYCK.

Rederijkersblazoenen 1606

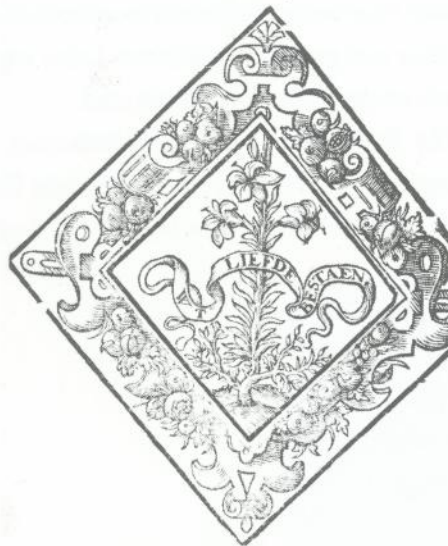
rende kamer. Hierover wordt rekenschap gegeven in een inventarislijst van de kamer uit 1641:

'Noch vijf blaesoenen aende camer ghecomen op den intre int jaer 1638, een van de Hollantse caemer van Leijden, een van Oegstgheest, een van Rijsnburch, een van de Vlaemsche camer van Haerlem, een van Wassenaer'.

Hiermee kennen we meteen de deelnemende kamers. Zoals in de inleiding al werd opgemerkt beschikt de St.-Jorisdoelen van Noordwijk nog over drie van deze blazoenen (Haarlem, Leiden en Rijsenburg). Dr. Bangs wees erop, dat het blazoen, dat door Rijsenburg geschonken werd duidelijk gesigneerd en gedateerd is door de Leidse schilder Joris van Schooten (1587-1651) (zie afbeelding). Voordien werd aangenomen, dat het was ondertekend door J.Schoot. In hetzelfde jaar en ongetwijfeld ter gelegenheid van de wedstrijd worden twee beschilderde ramen in de dorpswaag (het vergaderlokaal van de rederijkers) aangebracht met de tekst: *'Anno 1638 Riethoven, keyser, horn, Factoor'*. In deze ramen nog in aanwezig, maar ze het gebouw in

van
aan
Ian Willemsz. van
en Iasper van Eyken-
vorige eeuw waren
het waaggebouw
zijn met de sloop van
1887 verdwenen.

Noordwijk.

De laatste wedstrijd
In 1709 werd de wedstrijd in houden, ter gekermis. Er komen senaar, Schiplu-Scheveningen en antwoorden op de gebundeld in een *'Den Eerkrans voor 1709'*

Personagien { Ydel ghedachten.
Quade begheerten.
Den goetwillighen mensch.
Tverftandts verlichter.
Troostelijck onderwijs.
Christus, Thomas, een Apostel.
Philippus, een Apostel.

strijd
laatste ons bekende Noordwijk gelegenheid van de vijf kamers: Was-iden, Schiedam, Katwijk. De opdrachten worden boekje onder de titel *Rethorica...Tot Leyden*

Rederijkersblazoenen 1561

Wordt vervolgd in Kernpunten 17 met een verhandeling over de drie Noordwijkse blazoenen uit de St.-Jorisdoelen.

Agenda

maandag 4 maart

bestuursvergadering

tijd: 20.15 uur

plaats: Royal

dinsdag 5 maart

géén verenigingsborrel ivm ledenvergadering 11 maart

dinsdag 12 maart

Algemene Ledenvergadering met eerste Klooslezing

tijd: 20.00 uur

plaats: De Beurs

maandag 8 april

Bestuursvergadering

tijd: 20.15 uur

plaats: Royal

dinsdag 9 april

Verenigingsborrel

tijd: 21.30-22.30 uur

plaats: Royal

maandag 6 mei

Bestuursvergadering

tijd: 20.15 uur

plaats: Royal

dinsdag 10 mei

Verenigingsborrel

tijd: 21.30-22.30 uur

plaats: Royal

maandag 3 juni

Bestuursvergadering

tijd: 20.15 uur

plaats: Royal

dinsdag 4 juni

Verenigingsborrel

tijd: 21.30-22.30 uur

plaats: Royal

zaterdag 22 en zondag 23 juni

Open tuinen en én tuinmarkt op het Lindenplein

dorpskern in 't kort-dorpskern in 't kort-dorpskern in 't k

Lindebomen (1)

De nieuwe lindebomen die in de Voorstraat worden geplant, komen natuurlijk niet uit de lucht vallen. De gemeente kweekt achter de RK begraafplaats een aantal lindebomen op, ter vervanging of aanvulling van de 250 jaar oude bomen in de dorpskern.

Buitenleden

Wat is dat, buitenlid? Officieel kent de vereniging slechts leden, en die wonen in de dorpskern (zie colofon). Dit zijn de leden die stemrecht bezitten. Daarnaast kan men ook door donatie en giften de vereniging steunen en Kernpunten ontvangen. Voor het gemak noemen we deze donateurs buitenleden. Dat klinkt ook wat sympathieker. Ze mogen gerust de ledenvergadering bezoeken. Ze hebben geen stemrecht, maar ook zij zijn ons dierbaar!

Kernpunten

Om het lidmaatschap wat te promoten krijgen bijv. wachtkamers van (tand)artsen Kernpunten gratis toegestuurd. Ook bij deze exemplaren zitten voortaan acceptgiro's, in de stille hoop dat ook zij ons werk willen steunen door (buiten)lid te worden.

Contributie (1)

De contributie wordt laag gehouden (f 15,- voor leden, f 20,- voor buiten de dorpskern) zodat deze geen beletsel is. Buiten de kern kost het iets meer, omdat Kernpunten ook bezorgd moet worden. Toch maken we regelmatig mee, dat er (buiten)leden zijn die iets of veel meer overmaken dan de verschuldigde contributie. Bij deze van harte dank daarvoor!

Contributie (2)

Bij deze Kernpunten treft U de acceptgiro voor 1991 aan. U zoudt het werk van onze penningmeesteresse zeer verlichten door de contributie meteen over te maken. Hartelijk dank bij voorbaat!

Parkeren

Helaas is het nog niet iedereen bekend dat uitritten er zijn om naar buiten te rijden. Als U de uitrit als parkeerplaats gebruikt, kunt U bekeurd worden, ook als het Uw eigen uitrit betreft. Het trottoir is er namelijk voor de voetgangers. Parkeert U toch op Uw uitrit, dan is dat voor de gemeente een teken dat op die plaats beter een parkeerplaats kan worden aangelegd of een paaltje geplaatst, omdat deze uitrit niet meer als zodanig gebruikt wordt...

Milieu

Wanneer gaat de gemeente nu eindelijk eens containers plaatsen voor plastic en chemisch afval? Voor veel ouderen en werkende mensen is de gang naar de losplaats weg lastig of onmogelijk. Milieubewustzijn moet natuurlijk ook gestimuleerd worden.....

dorpskern in 't kort-dorpskern in 't kort-dorpskern in

Een idee met een pet op

Op oude "aangezichtskarten" zie je wel eens een foto met alle jeugd uit een bepaalde straat. We denken erover om dit te herhalen met de kinderen in de diverse straten in de oude dorpskern.

Als het weer mooi weer is, hoort U van ons. Iedereen in de betreffende straten krijgt dan een kaartje van ons in de bus, met datum en tijdstip. Uiteraard zijn die foto's dan na te bestellen. Leuk voor later (in de Blauwdotter)!

Nog een jubileum?

Alweer 2 jaar geleden dienden een aantal omwonenden alsmede de vereniging "De Oude Dorpskern" in allerijl (we kregen 2 weken de tijd van de gemeente) een tuinplan in ter invulling van de Overtuin. Daar is toen hard aan gewerkt! Hijgend werden de plannen naar het gemeentehuis gebracht. Daar wordt vast nog hard op gestudeerd..... Maar het mag ook wel wat minder grondig, hoor gemeente... Komt er nog eens wat van?

Florahof, een uitdaging aan de gemeente van De Oude Dorpskern!

Ook de Florahof hoort bij de oude dorpskern. Hoewel de huizen "iets" minder oud zijn dan elders, behoorde de grond daar ooit tot de proeftuinen van K&M. De Florahof zou dus, zoals haar naam al doet vermoeden een paradijsachtige hof moeten zijn. Helaas valt er, zacht gezegd, nog wel wat te verbeteren. Kontakten van de bewoners met de gemeente dreigen ook te gaan jubileren. Enkele leden/bewoners aldaar hebben Jos de Mooij gevraagd om in het voorjaar met een plannetje te komen.

De vereniging De Oude Dorpskern wil van haar kant niet achterblijven: als de gemeente bereid is, om er eens wat aan te gaan doen, wil **De Oude Dorpskern geld beschikbaar stellen** voor hetzij een grote boom in het midden, of een bankje daar om heen, of een onverwoestbaar kunstwerk.

Gemeente, neemt U de (tuin)handschoen aan?

Beeldbepalend

Onze buurt is een groot aantal monumenten rijk. Maar ook een groot aantal beeldbepalende panden. Die verkeren soms in een minder goede c.q. slechte staat. Maar ze zijn beeldbepalend. Daarom is het belangrijk dat deze panden gespaard blijven voor de slopershamer. Wij dringen er dan ook bij de gemeente op aan om deze panden scherp in de gaten te houden. Er is toch al genoeg gesloopt door U weet wel wie...?

Die panden mogen niet het object van speculatie worden. Wat er staat, moet in de huidige vorm gehandhaaft blijven. Let U ook op?

Lindebomen(2)

Er zijn mensen die denken dat lindebomen van zeepsop of andere, agressievere schoonmaakmiddelen houden. Wees daarom niet te makkelijk voor U zelf. Kieper Uw schoonmaakwater niet bij de boom, maar in de put, of nog beter, bij U thuis weg, of nog beter, beperk het gebruik ervan.

Voor U geknipt:

In de aankondiging van de voorjaarsveiling van het veilinghuis Christie's in Amsterdam troffen wij bijgaande afbeelding aan: Noordwijkers, wie van U koopt op 24 april deze aquarel?

Wij denken dat het hier om Voorstraat/hoek Lindeplein gaat. Vergelijkt U beide afbeeldingen maar eens! Let eens op het kelderraampje.....

19th Century
European Watercolours
and Drawings
24 April

Floris Verster (1861-1927): 'Dorpshuis te Noordwijk',
signed and dated 97,
watercolour heightened with white on paper,
58,5 x 51,5 cm.
Estimate: Dfl. 4.000-6.000

Foto anno 1904